

XX 126

ΒΙΒΛΙΟΤΕΚΑ
ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ ΛΙΚΟΒΝΙΚΗΣ ΥΜΕΤΗΣΤΗΣ

№ 2032

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ

ΣΠΥΡΟΣ ΒΙΚΑΤΟΣ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΕΡΓΩΝ

ΥΠΟ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΣΩΧΟΥ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΠΕΤΡΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε.

1938 - ΑΘΗΝΑΙ - ΟΔΟΣ ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 9

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΙΡΩΝ ΤΟΝ ΣΤΑΥΡΟΝ ΑΥΤΟΥ (ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ)

Ο ΣΠΥΡΟΣ ΒΙΚΑΤΟΣ ΩΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΩΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Πρόλογος ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

Είμαι υπεράγαν εὐτυχῆς ὅτι μοὶ δίδεται σήμερον ἡ εὐκαιρία, διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ παρόντος «**Λευκώματος**», τοῦ περιλαμβάνοντος τὰς ἀπεικονίσεις τῶν σπουδαιότερων ἔργων τοῦ ἑλληνοῦ καλλιτέχου **Σπ. Βικάτου**, νὰ ὁμιλήσω, ὡς ἀπὸ περιβλέπτου βήματος, περὶ τοῦ ἐξόχου τούτου ζωγράφου, ὅστις διὰ τοῦ μοναδικοῦ χρωστήρός του τιμᾷ τὰ μέγιστα τὴν ἑλληνικὴν τέχνην καὶ τὴν ὅλην ἐν γένει Πατρίδα του.

Ὁ Σπῦρος Βικᾶτος ἐγεννήθη τῷ 1878 ἐν Ἀργοστολίῳ τῆς Κεφαλληνίας, περιωνύμου μεγαλονήσου τοῦ Ἴονίου πελάγους, ἣτις ἔδωκε τὸ φῶς εἰς πλείστους περιφανεῖς ἄνδρας, πολιτικούς, ἐπιστήμονας, καλλιτέχνας, ἐπιχειρηματίας καὶ ἔθνικοὺς ἔτι εὐεργέτας. Νεαρῶτατος ὁ Βικᾶτος μετὰ τὰς γυμνασιακὰς του σπουδὰς, ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ἐνεγράφη εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἐν τῷ Μετσοβείῳ Πολυτεχνείῳ, ὅπου ἐφοίτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὑπὸ τὸν ἀείμνηστον Νικηφόρον Λύτραν, ἓνα τῶν περιφανεστέρων ζωγράφων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἐπέδειξε μάλιστα ὁ νεαρὸς Κεφαλλῆν τοιαύτην ἔφρασιν καὶ ἐπίδοσιν εἰς τὴν Τέχνην, ὥστε ὁ ἐκ Κεφαλληνίας ὁμοίως καταγόμενος ἔξοχος ἱεράρχης καὶ εἶτα Μητροπολίτης Ἀθηνῶν **Γερμανός**, ἔλαβεν αὐτὸν ὑπὸ τὴν προστασίαν του καὶ τὸν ἐνίσχυσε διὰ πολυετοῦς ὑποτροφίας. Οὔτως ὁ Σπ. Βικᾶτος ἠδυνήθη ἀνέτως νὰ σπουδάσῃ, ταχέως δ' ἀνεδείχθη μεταξὺ τῶν συμμαθητῶν του, πολλὰκις ἀριστεύσας κατὰ τὰς δοκιμὰς, ἐν τέλει δὲ τυχὼν τῶν δύο ἀριστείων: τοῦ **Χρυσο-**

βεργείου και του **Θωμαϊδείου** (τῷ 1897). Ἡ ἀρίστευσις αὕτη ὑπῆρξεν ἡ ἀφετηρία τοῦ θριαμβευτικοῦ του σταδίου διότι τῇ συστάσει τοῦ ἀοιδίου Γερμανοῦ ἡ πολυτάλαντος συμπολίτις αὐτοῦ Εὐφροσύνη Βαλλιάνου τῇ συνδρομῇ καὶ τῆς Μονῆς Πετρούκη, ἀπέστειλεν ὑπότροφον εἰς Μόναχον τὸν νεαρὸν Κεφαλλῆνα, ὅπου εἰσῆλθεν εἰς τὴν παγκοσμίου φήμης Ἀκαδημίαν τῶν Καλῶν Τεχνῶν καὶ δὴ ὡς μαθητῆς τοῦ μεγάλου Ἑλληνος Καλλιτέχνου Νικολάου Γύζη. Παρ' αὐτῷ ὁ Σπ. Βικάτος ἐμνήθη εἰς τὸ κάλλος τῆς θείας τοῦ χρωστήρου τέχνης, ἧς τὸ μυστικὸν κατεῖχε τόσον βαθέως ὅ ἐκ Τήνου διδάσκαλος. Εὐθύς δ' ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς φοιτήσεώς του τοσοῦτον διεκρίθη, ὥστε τῷ 1903 ἔτυχε τοῦ **πρώτου βραβείου** μεταξὺ 300 διαγωνισθέντων μετ' αὐτοῦ. Τῷ 1904 ἔλαβε μάλιστα καὶ **ἀργυροῦν μετάλλιον** εἰς μίαν Διεθνῆ ἔκθεσιν τῶν Ἀθηνῶν, συγχρόνως δὲ ἠγοράσθη καὶ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου, τιμῆς ἔνεκεν, μία σπουδὴ του, ἡ «κεφαλὴ γέροντος».

Ἀποφοιτήσας τότε ἐκ τῆς Σχολῆς τοῦ ἀεμνήστου Γύζη, εἰσῆλθεν εἰς τὴν τοῦ ἐπίσης ἐπιφανοῦς Καθηγητοῦ Λέφτς, ὅστις ἐφημίξετο ὡς μέγας χρωματιστῆς (κολορίστ). Πράγματι δ' ὁ Βικάτος εὗρεν ἐν αὐτῷ τὸν ἀληθῆ διδάσκαλόν του, διότι καὶ ὁ ἡμέτερος καλλιτέχνης κατέχει, ὡς ἐλάχιστοι συνάδελφοί του, τὸ μυστικὸν τοῦ χρωματισμοῦ, δύναμαι δὲ νὰ εἶπω, χωρὶς νὰ ὑποβιβάσω τὴν πρωτοτυπίαν του, ὅτι ὁ Βικάτος εἶναι μία **μετεμψύχωσις** τοῦ δευτέρου διδασκάλου του, τοῦ Λέφτς, τόσον τὰ ἔργα του ἐνθυμίζουσι τὰ τοῦ περιφήμου γερμανοῦ ζωγράφου! Κι' ἡ διδασκαλία αὕτη ὑπῆρξε τόσον καρποφόρος, ὥστε τῷ 1905 ἀπενεμήθη αὐτῷ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ἕτερον **ἀργυροῦν μετάλλιον**, μὴ ὑπάρχοντος χροσοῦ κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην. Μετὰ τὰς εὐδοκίμους ταύτας σπουδὰς ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας περὶ τὸ ἔτος 1906, ἀφοῦ προηγουμένως ἐπεσκέφθη τοὺς Παρισίους, τὸ Βερολῖνον καὶ ἄλλας μεγάλας πόλεις, ὅπου ἐσπούδασε τὰ ἐν τοῖς Μουσείοις τῶν ἔργα τῶν μεγάλων τεχνιτῶν.

Ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως Γ. Θεοτόκη, διορίσθη τῷ 1909 Καθηγητῆς τῆς ἰχνογραφίας ἐν τῇ σχολῇ τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ἐν ἣ προὸ δεκαετίας καὶ πλέον εἶχεν, ὡς εἶδομεν, μαθητεύσει καὶ τοσοῦτον ἀναδειχθῆ.

Ἄλλ' ὁ Σπῦρος Βικάτος δὲν ἦτο ἄνθρωπος ἀρκούμενος εἰς ἐν ἄγονον διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα. Ἡ ψυχὴ του ἐφλέγετο ἀπὸ ζωογόνον καὶ θερμογενὸν πῦρ τῆς τέχνης καὶ διὰ τοῦτο καθ' ὅλας τὰς ὥρας τῆς σχολῆς εἰργάζετο ἀκαταπονήτως πρὸς δημιουργίαν πρωτοτύπων πινάκων παντὸς εἴδους, διότι καὶ εἰς συνθέσεις καὶ εἰς προσωπογραφίας καὶ εἰς παντοῖα ἄλλα εἶδη εἶχεν οὗτος ἰδιαίχουσαν ἰδιοφυΐαν, φθάνει δὲ νὰ ῥίψη τις ἐν βλέμμα εἰς τὰς σελίδας τοῦ ὠραίου τούτου «Λευκώματος», ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ σύνολον τοῦ καλλιτεχνικοῦ του σταδίου, διὰ νὰ πεισθῆ περὶ τοῦ πολυσχιδοῦς ταλάντου τοῦ Ἑλληνος καλλιτέχνου.

Οὕτως ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐκτελεῖ πλείστους σπουδαίους πίνακας, οἵτινες ἐκδηλοῦσι τόσον ζωηρῶς τὴν ἰσχυράν του τεχνοτροπίαν ἰδίως διὰ τὸν νωπὸν, ἔκπαυλον καὶ στίλβοντα χρωματισμόν του, δύναται τις δὲ νὰ εἶπῃ περὶ τοῦ Βικάτου, ὅτι γράφει ὁ Πλίνιος περὶ τοῦ Ἀθηναίου ζωγράφου Ἀπολλοδώρου, ὅτι ἦτο «ἡ δόξα τοῦ χρωστήρου» (gloria penicilli)! Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον κατέστησε τὸν Σπῦρον Βικάτον «διεθνῆ φυσιογνωμίαν» εἶναι ὅτι εἶχε τὴν εὐφυΐαν ὁ δαιμόνιος Κεφαλλῆν νὰ μὴ ἐγκλεισθῆ εἰς τὰ στενὰ σύνορα τῆς Πατρίδος του, ὡς ἔκαμε δυστυχῶς ὁ πρῶτος μέγας διδάσκαλός του Νικηφ. Λύτρας, ἀλλὰ νὰ ἐπικοινωνῆ διαρκῶς καὶ διὰ τῶν ἔργων του καὶ αὐτοπροσώπως μετὰ τοῦ ἔξω μεγάλου κόσμου καὶ τοιουτοτρόπως νὰ θεωρῆται μέλος τῆς παγκοσμίου καλλιτεχνικῆς οἰκογενείας, ἐν ἣ κατέχει ἤδη ἐξέχουσαν θέσιν. Θὰ ἦτο μακρὸν νὰ ἀπαριθμήσω ἐνταῦθα πάντας τοὺς εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐκθέσεις ἀποσταλέντας καὶ βραβευθέντας ἢ ἀγορασθέντας ζωγραφικούς του πίνακας, θὰ περιορισθῶ μόνον εἰς τοὺς σπουδαιότερους καὶ εἰς ἐκείνους οἵτινες ἐθεμελίωσαν τὴν διεθνῆ φήμην του. Οὕτως ἐν ἔτει 1907 ἀπενεμήθη εἰς αὐτὸν **Χρυσοῦν μετάλλιον** ἐν τῇ διεθνεί ἐκθέσει τοῦ Μπορντῶ τῆς Γαλλίας, τῷ δὲ 1925 ἠγοράσθησαν ὑπὸ τοῦ ἐν Βελιγραδίῳ Ἑθνικοῦ Μουσείου δύο πίνακές του, ἡ προσωπογραφία τοῦ ζωγράφου **Πρέντις** καὶ ἐν τοπειῶν τοῦ **Κράϊνφενμπεργ**, τῷ δὲ

1935 ἠγοράσθη, τιμῆς ἔνεκεν, ὑπὸ τῆς Πινακοθήκης τοῦ Μονάχου ἡ προσωπογραφία τοῦ ἀειμνήστου Διευθυντοῦ τῆς Πινακοθήκης καὶ τῆς Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἐν Ἀθήναις **Γ. Ἰακωβίδου**. Ἐν ἔτος δὲ βραδύτερον, τῷ 1936, ἐν τῇ τελευταίᾳ διεθνεῖ ἐκθέσει τῆς Βενετίας ἠγοράσθη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἰταλίας διὰ τὴν Πινακοθήκην τῆς Ρώμης ἢ ἐν τῇ ἐκθέσει ἐκείνῃ τοσοῦτον θαυμασθεῖσα «Κεφαλή παιδός». Εἶναι ὅμως πολυάριθμοι αἱ παντοῖαι τιμαί, αἵτινες καθ' ὅλας ταύτας τὰς περιστάσεις ἀπενεμήθησαν εἰς τὸν Ἕλληνα καλλιτέχνην, ὡς τὰ γεύματα, ἐν οἷς ἔλαβον μέρος, ὡς ἐν Μονάχῳ, πλεῖστοι ἐπίσημοι καὶ ἐπιφανεῖς ἐπιστήμονες, καλλιτέχναι, δήμαρχοι, πρόξενοι καὶ ἄλλοι. Τί δὲ νὰ εἶπω περὶ τοῦ Τύπου, τοῦ διεθνοῦς Τύπου, ὅστις ἀφιέρωσε τοσαῦτα κολακευτικώτατα ἄρθρα διὰ τὸν Σπ. Βικάτον; Δυστυχῶς ὁ χῶρος τοῦ παρόντος προλόγου δὲν μοι ἐπιτρέπει νὰ ἐπεκταθῶ περισσότερο, ἄλλως τε τὰ ἔργα του ὁμιλοῦσιν ἀφ' ἑαυτῶν εὐγλωττότερον καὶ τῆς δεινότερας γραφίδος . . .

Ἐν μόνον θὰ παραθέσω ἀκόμη, ὡς κατακλειδα, τὴν ἀπονομὴν κατὰ τὸ παρὸν ἔτος τοῦ «**Ἐθνικοῦ Ἀριστείου τῶν Καλῶν Τεχνῶν**» πρὸς τὸν Ἕλληνα ζωγράφον καὶ τὸ ὁποῖον ὄντως ἐπιστεγάζει ἐν στάδιον καλλιτεχνικὸν πλήρες τιμῶν καὶ δόξης. Ἐπίσης δὲ καὶ τὸ ἐσχάτως ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἐκθέσει τῶν Παρισίων ἀπονεμηθὲν αὐτῷ «**Δίπλωμα Τιμῆς**».

Ὁ Σπ. Βικάτος εἶναι ἐκ τῶν γονιμωτέρων ζωγράφων μας καὶ τοῦτο, διότι ὄχι μόνον κατέχει τελείως τὸ τεχνικὸν μέρος τῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ διότι ἐργάζεται μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος. Ἐντὸς δύο πολλάκις ὥρων ἐκτελεῖ μίαν προσωπογραφίαν, ὡς τὴν τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ Στρατηγοῦ κ. Ἰω. Μεταξᾶ. Ὅταν τὴν ἀτενίσῃτε δὲν θὰ πιστεύσῃτε ὅτι ἡ εἰκὼν αὕτη ἐξετελέσθη μετὰ τοιαύτης ταχύτητος ὡς ἐν εἶδει στιγμοτύπου (ἐνσταντανέ). Ἔχει δὲ ὡς ἀνωτέρω ἀνέφερα, μεγάλην νωπότητα (φρεσκάδα) εἰς τὸ χρῶμά του, εἰς αὐτὸ δὲ ἐνθυμίζει ζωηρῶς τοὺς Ἰσπανοὺς ζωγράφους, ἰδίως τὸν μέγαν Βελάσκεξ καὶ τὸν Ριμπέρα. Εἶναι δὲ δεινὸς μιμητὴς τῆς φύσεως, ἀλλ' ὄχι δοῦλος αὐτῆς, διότι εἶναι ἄνθρωπος ἐμπνεύσεως καὶ αἰσθηματίας, ὡς ἀποδεικνύουν οἱ πίνακες αὐτοῦ οἱ παριστωνῆτες σκηναὶ ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἢ καὶ ἐκ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς· ἰδιαίτερος δὲ «οἱ γέροντες» καὶ τὰ «παιδάκια» του εἶναι ἀριστοτεχνήματα.

Ἡ μεγάλη ψυχικὴ εὐγένεια τοῦ καλλιτέχνη Σ. Βικάτου καὶ ἡ ἀφοσίωσίς του εἰς τὰς ὁραίας τέχνας, ὡς καὶ ἡ ἀδιάλειπτος μέριμνα αὐτοῦ διὰ τὴν πρόοδον τῶν καλῶν τεχνῶν, διὰ τὴν ἐξιδανίκευσιν τοῦ κάλλους, ὑπηγόρευσαν εἰς αὐτὸν νὰ διαθέσῃ διὰ διαθήκης τὸ μέγιστον τῆς περιουσίας του μέρος ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ δημοσίου ὅπως ἀποστέλληται ἐκ τῶν εἰσοδημάτων αὐτῆς κατὰ τριετίαν εἰς ἀριστοῦχος ἀπόφοιτος τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Μονάχου, πρὸς τελειότεραν καλλιτεχνικὴν αὐτοῦ μόρφωσιν. Ἐκ τῶν αὐτῶν δ' εἰσοδημάτων θὰ δικαιούται καὶ ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις ν' ἀποστέλλῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα δι' ἐν ἔτος κατὰ τετραετίαν ἓνα τῶν ἀρίστων γερμανῶν σπουδαστῶν τῆς Γλυπτικῆς τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Μονάχου ἵνα σπουδάσῃ τὸ Ἑλληνικὸν ὑπαιθρον, τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν τῆς Τέχνης καὶ τὸ ἀρχαῖον κάλλος ἐπισκεπτόμενος τὰς διαφόρους ἀρχαιότητας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀποδώσῃ εἰς γλυπτὰ ἔργα πάντα ταῦτα, ὑφίσταται δ' οὕτω μία διαρκὴς πνευματικὴ ἐπαφὴ μετὰ τὴν Ἑλλάδος καὶ Γερμανίας καὶ ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸ Γερμανικὸν Κράτος, εἰς ὃ ἐκπαιδεύονται, τελειοποιοῦνται καὶ φωτίζονται οἱ Ἕλληνες σπουδασταὶ ὄλων τῶν κλάδων, μετὰ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ὁ ζωγράφος Σπ. Βικάτος.

Ἡ πρόθεσις αὕτη τοῦ εὐγενοῦς διαθέτου ἐνισχύει σπουδαίως τὴν ἰδικὴν μου πρότασιν περὶ ἰδρύσεως ἐνὸς «**Ἀριστείου Ἀθηνῶν**», κατὰ τὴν μορφήν τοῦ «**Ἀριστείου Ρώμης**» «**Prix de Rome**», ἣν ἔκαμα πρὸ ἑπταετίας περίπου ἐν Παρισίοις καὶ ἣτις ἐγένετο δεκτὴ καὶ ὑπὸ τῆς αὐτόθι Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν καὶ ὑπὸ τῆς ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημίας Καλῶν Τεχνῶν ὡς καὶ ἄλλων ὁμοίων ἰδρυμάτων ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ. Διὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἀριστείου τούτου αἱ Ἀθῆναι θ' ἀναδειχθῶσι περιφανέστατον Καλλιτεχνικὸν Κέντρον.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

Διευθυντὴς Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογ. Μουσείου Ἀθηνῶν.